

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
BETÄNKANDE 10/2009 rd**

**Regeringens proposition med förslag till lag om
ändring av lagen om vuxenutbildningsstöd**

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 september 2009 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om vuxenutbildningsstöd (RP 152/2009 rd) till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Pekka Paaermaa, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Ville Heinonen, undervisningsministeriet
- konsultativ tjänsteman Varpu Weijola, arbets- och näringsministeriet
- forskare Esa Jokinen, Tampereen yliopisto, Työelämän tutkimuskeskus WRC
- verkställande direktör Heikki Pohja, Utbildningsfonden

- utbildningspolitisk ombudsman Simo Pöyhönen, Akava r.f.
- utbildningsdirektör Markku Koponen, Finlands Näringsliv
- utbildningsombudsman Veli-Matti Lamppu, Företagarna i Finland rf
- utbildnings- och arbetskraftspolitisk sakkunnig Sointu Toivonen, Servicebranschernas fackförbund — Servicefacket
- JD, professori Pentti Arajärvi.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf
- Ammatillisen Aikuiskoulutuksen Liitto ry
- Invalidförbundet rf
- De Synskadades Centralförbund rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås att lagen om vuxenutbildningsstöd ändras. Villkoren för att bevilja vuxenutbildningsstöd ska förenklas och förtydligas. För att stöd ska beviljas krävs det att sökanden har en arbetshistoria på åtta år och när villkoret är uppfyllt kan vuxenutbildningsstöd betalas för högst 18 månader. Det ska också vara möjligt att få vuxenutbildningsstöd för deltid-

studier. Dessutom ska vuxenutbildningsstödet nivå höjas.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 maj 2010.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Med hänvisning till propositionen och övrig utredning anser utskottet att propositionen är behövlig och lämplig. Utskottet tillstyrker lagförslaget, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

En totalreform av vuxenutbildningen

Enligt regeringsprogrammet ska en totalreform av den yrkesinriktade vuxenutbildningen genomföras under innevarande regeringsperiod. Genom reformen ska de förvärvsarbetande och arbetslösa få bättre utbildningsförmåner och större klarhet skapas i stödsystemen. Syftet är att ge vuxenbefolkningen bättre möjligheter att utveckla sin kompetens hela arbetskarriären ut.

Behovet av att se över vuxenutbildningen bör ses mot de pågående kraftfulla omvärldsförändringarna på arbetsmarknaden. I framtiden förväntas de anställda regelmässigt utveckla sin kompetens och ha beredskap att byta uppgifter till och med flera gånger under sin karriär. Med ett fungerande och klart system för vuxenutbildning ska det vara möjligt att tillförsäkra alla en realistisk chans att studera hela arbetskarriären ut oberoende av livssituation och ställning på arbetsmarknaden.

Tanken bakom vuxenutbildningsreformen är att det allmänna vuxenutbildningsstödet och stödet för arbetslösas frivilliga studier ska komplettera varandra i ett integrerat system. Bestämmelser om arbetslösas förmåner vid frivillig utbildning finns i lagen om offentlig arbetskraftsservice. Utskottet tar upp studiemöjligheterna för arbetslösa arbetssökande och förmånerna under arbetskraftspolitisk utbildning i sitt betänkande om regeringens proposition (RP 178/2009 rd).

Genom ändringarna i lagen om vuxenutbildningsstöd höjs nivån på vuxenutbildningsstödet till förvärvsarbetande och villkoren för att bevilja stöd förenklas. I fortsättningen kommer nivån på vuxenutbildningsstödet att bestämmas på samma sätt som för arbetslöshetsdagpenningen. Tack vare det jämkade vuxenutbildningsstödet kan stöd betalas också för studier på deltid.

Villkoren för vuxenutbildningsstöd

Enligt gällande lag beviljas en löntagare eller företagare som deltar i frivillig yrkesutbildning vuxenutbildningsstöd. Villkoret är att den sökande har varit anställd hos sin nuvarande arbetsgivare eller verksam som företagare minst ett år innan studierna inleds. Den sökande ska ha varit verksam i arbetslivet sammanlagt minst fem år. Stödtagaren måste ta studieledigt utan lön för minst två månader. Stödet beviljas för studier som leder till examen och för yrkesinriktad tilläggsutbildning eller fortbildning i en läroanstalt under en offentlig myndighet.

Vuxenutbildningsstöden har utnyttjats mycket mindre än man hade räknat med när lagen stiftades. Åren 2007 och 2008 fick omkring 7 800 personer vuxenutbildningsstöd. Den obetydliga användningen antas bero på att systemet är så överskådligt.

Till den bristande överskådligheten bidrar åtminstone delvis framför allt bestämmelserna om hur man beräknar stödperioderna. Den sökande har svårt att ange den arbetshistoria som krävs för stöd och att bedöma stödperiodens längd. Det försvårar för den sökande att inleda och planera studierna.

Regeringen föreslår att vuxenutbildningsstödet förenklas och tydliggörs genom att den arbetshistoria som är ett villkor för stöd och stödperioden blir fasta så att åtta års arbetshistoria ger rätt till en 18 månaders stödperiod. Utskottet anser att ändringen behövs och att en fast längd på arbetshistorien och stödperioden gör systemet med vuxenutbildningsstöd betydligt klarare. Det tror också att ett lättfattligt system ökar användningen, trots att längden på den arbetshistoria som krävs för stöd ökar från fem till åtta år. Det är bra att man efter åtta års arbetshistoria får stöd i 18 månader, för då kan man få det för en relativt långvarig fortbildning redan ganska tidigt i karriären. Därmed har stödtagaren fortfarande en lång tid kvar i arbetslivet då han eller hon kan dra nytta av utbildningen.

Man kan få vuxenutbildningsstöd bara en gång under sin tid i arbetslivet. Det är viktigt att

möjligheterna att utvidga vuxenutbildningsstödet så att man kan få det flera gånger under karriären reds ut.

Vuxenutbildningsstöd för företagare

Företagare har inte utnyttjat möjligheten till vuxenutbildningsstöd särskilt mycket. År 2008 utnyttjade bara 225 företagare vuxenutbildningsstödet mot ca 7 800 stödtagare totalt. I motsats till vuxenutbildningsstödet för löntagare betalas stödet för företagare alltid i efterhand. En företagare har inte rätt till det föreslagna jämkade vuxenutbildningsstödet.

De viktigaste skälen till att stödet utnyttjas så lite är att ansökningsprocessen är krånglig och stödet lågt. Den föreslagna ändringen i lagen om vuxenutbildningsstöd gör inte systemet ett dugg klarare för företagare, utan de ska fortsatt ansöka om stöd i efterhand. Utskottet kräver att det i framtiden underlättas också för företagare att utnyttja vuxenutbildningsstödet och att systemet förenklas. För att göra stödsystemet lättare att hantera skulle man enligt utskottets mening kunna överväga ett sådant system för företagare att det för att få stöd räcker med en utredning om deltagande i utbildning som leder till examen.

Utbildning som berättigar till vuxenutbildningsstöd

Den utbildning som berättigar till vuxenutbildningsstöd täcker in utveckling i yrket i ett brett perspektiv. Stöd beviljas för all yrkesinriktad utbildning, både på grundstadiet och i gymnasiet, när avsaknaden av utbildning blir ett hinder för att utvecklas i yrket. Stödet får användas för att avlägga en helt ny examen eller för att fortsätta avbrutna studier. Så vitt utskottet kan se är det till stor hjälp för den som vill utvecklas i yrket och klara det förändrade arbetslivets krav på bred kompetens och flexibel utveckling att stödet beviljas för utbildning som främjar yrkeskompetensen över hela linjen.

Deltidsstudier och jämkat vuxenutbildningsstöd

Enligt gällande lag kan en aldrig så liten förändring i förvärvsinkomsterna betyda att rätten till

vuxenutbildningsstöd går förlorad i sin helhet. Bestämmelsen gör det svårare att få stöd inte minst för deltidstudier, eftersom många deltidstuderande åtminstone sporadiskt arbetar samtidigt som de studerar.

För att möjliggöra stöd för deltidstudier föreslår regeringen att jämkat vuxenutbildningsstöd införs. En person som studerar på deltid och som har förvärvsinkomster kan få jämkat stöd utan att gå miste om hela sitt vuxenutbildningsstöd på grund av små och i vissa fall oförutsedda förvärvsinkomster. Utskottet anser att stödet för deltidstudier är en mycket bra reform inte bara för att trygga försörjningen under studietiden utan också för kompetensutvecklingen. Genom att kunna kombinera studier och arbete kan yrkeskompetensen utvecklas effektivare.

En deltidstuderande får fullt vuxenutbildningsstöd så länge inkomsterna under studietiden inte överstiger en skyddsdel på 127 euro. Om inkomsterna överstiger den lagfästa skyddsdelen, jämkas stödet så att förvärvsinkomsterna stegvis minskar vuxenutbildningsstödet. Utskottet anser att det föreslagna jämkade stödet behövs och uppmuntrar till studier men att bestämmelserna om det är ganska svåra att tyda. Dessutom tycker utskottet att den föreslagna skyddsdelen är relativt låg och att den i praktiken gör det svårt att arbeta och studera på deltid samtidigt.

Utskottet har gjort tekniska ändringar i lagförslaget 5 § 1 mom. 4 punkt och 12 a § 1 mom. som ska förtydliga tolkningen av lagen och bestämmelserna om jämkat vuxenutbildningsstöd.

Det är viktigt att det informeras aktivt om systemet. Det behövs information framför allt om det jämkade vuxenutbildningsstödet för studier på deltid för att de studerande redan i förväg ska vara medvetna om att förvärvsinkomster under studietiden inverkar på stödets storlek.

Permanent sjukpensionerades rätt till vuxenutbildningsstöd

Utskottet har tittat på förvärvsarbetande, permanent blindas och rörelsehindrades möjligheter att få vuxenutbildningsstöd för frivillig utbildning. Utifrån folkpensionslagen beviljas permanent

blinda och rörelsehindrade permanent sjukpension på grund av handikapp eller skada. Pensionen kan jämföras med handikappbidrag. I många situationer behandlas pensionen på ett annat sätt än vanlig sjukpension. Vuxenutbildningsstöd bör beviljas de löntagare som får pensionen på lika villkor som icke-handikappade löntagare och löntagare som får handikappbidrag. Det är viktigt att klarlägga vilka möjligheter de har att få stödet.

Vuxenutbildningsstödet i tidsbestämda anställningar

Vuxenutbildningsstöd kan också betalas till personer i tidsbestämda anställningar. Men villkoret för stöd är att anställningen varar hela stödperioden ut och det betyder att utbetalningen av stödet inte kan fortsätta efter det att den tidsbestämda anställningen har upphört. I det fall att anställningen sägs upp av skäl som inte är beroende av den anställda dras vuxenutbildningsstödet inte in.

Mellan tidsbestämda anställningar är personerna ofta arbetslösa arbetssökande och har då rätt till stöd för arbetssökandes frivilliga utbildning. Utskottet ser en rad svårigheter för personer med flera korta tidsbundna anställningar att planera och genomföra inte minst långvariga studier, eftersom utbildningsstödet är beroende av deras ställning på arbetsmarknaden. En anställd kan få stöd enligt lagen om vuxenutbildningsstöd och en arbetslös arbetssökande enligt förmånssystemen för arbetslösa arbetssökande. Utskottet framhåller att de som har ett tidsbestämt eller annars atypiskt arbete ofta är beroende av sin bristfälliga utbildning på arbetsmarknaden och att framför allt den här gruppen är i behov av effektivt stöd för sina utbildningsmöjligheter. Det är angeläget att förbättra stödet för yrkesutbildning för personer i kortvariga tidsbestämda anställningar och att växlingarna mellan anställning och arbetslöshet och tvärtom inte i

onödan försvårar för dem att utveckla sin yrkeskompetens.

Detaljmotivering

5 §. Enligt 5 § 1 mom. 4 punkten är det en förutsättning för att vuxenutbildningsstöd ska beviljas att frånvaron från arbetet på grund av utbildning pågår oavbrutet minst två månader eller om utbildningen inte är oavbruten, att den pågår i flera perioder sammanlagt minst 43 dagar. Utskottet noterar att stöd för oavbruten utbildning som är villkoret för att man ska få stöd ska sökas i förväg, medan de studier i flera perioder som avses i sista meningen i 4 mom. är studier på deltid och kan stödjas med jämkat vuxenutbildningsstöd som ska sökas i efterhand. För att göra bestämmelsen tydligare föreslår utskottet att 1 mom. 4 punkten ändras så att i det fall att studierna inte förutsätter oavbruten frånvaro från arbetet för att det är fråga om studier på deltid ska villkoret för vuxenutbildningsstöd vara att löntagaren söker jämkat stöd i efterhand.

12 a §. Utskottet föreslår att 12 a § 1 mom. om jämkat vuxenutbildningsstöd ska kompletteras med bestämmelser som preciserar villkoren för stödet. Den utbildning som ger rätt till jämkat vuxenutbildningsstöd bör vara minst 43 dagar. Utbildningen kan vara uppdelad i flera perioder.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

att lagförslaget godkänns enligt propositionen i övrigt men 5 och 12 a § med ändringar (Utskottets ändringsförslag) och

att ett uttalande godkänns (Utskottets förslag till uttalande).

Utskottets ändringsförslag

5 §

Förutsättningar för beviljande av vuxenutbildningsstöd för löntagare

(1—3 punkten som i RP)

4) frånvaron från arbetet på grund av utbildning enligt 6 § pågår oavbrutet minst två månader eller löntagaren ansöker om jämkat vuxenutbildningsstöd enligt 12 a §.

(2 mom. som i RP)

12 a §

Jämkat vuxenutbildningsstöd

Rätt till jämkat vuxenutbildningsstöd för löntagare enligt de villkor som anges i denna lag har personer som studerar på deltid och som erhåller

lagstadgad förmån, lön eller annan arbetsinkomst. *Utbildning som ger rätt till jämkat vuxenutbildningsstöd ska vara minst 43 dagar. Utbildningen får vara uppdelad i flera perioder. Företagare har inte rätt att få jämkat vuxenutbildningsstöd.*

(2—5 mom. som i RP)

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen före utgången av 2010 lämnar en rapport till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet om hur lagen om vuxenutbildningsstöd fungerar och i vilken mån lagens syfte har uppnåtts och om hur många som fått vuxenutbildningsstöd.

Helsingfors den 20 november 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Arto Satonen /saml
vordf. Jukka Gustafsson /sd
medl. Hannakaisa Heikkinen /cent
Anna-Maja Henriksson /sv
Arja Karhuvaara /saml
Johanna Karimäki /gröna
Merja Kuusisto /sd

Markus Mustajärvi /vänst
Sanna Perkiö /saml
Paula Sihto /cent
Katja Taimela /sd
Tarja Tallqvist /kd
Jyrki Yrttiaho /vänst.

Sekreterare var

konsultativ tjänsteman Marjaana Kinnunen.